

спростовним, оскільки у випадку, коли на офіційному веб-сайті НАЗК в Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, поміщена декларація суб'єкта декларування, це може свідчити про відсутність такого елемента складу злочину, як його суб'єктивна сторона. А вже з урахуванням конструкції складу злочину, передбаченого у ст. 3661 КК, цей елемент складу злочину характеризується прямим умислом, яким визнається умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання (у злочинах з формальним складом – бажала вчинити суспільно небезпечне діяння (умисно не подати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування)). Вважаємо, що якщо така декларація подана суб'єктом декларування незабаром після внесення в ЄРДР відомостей щодо вчинення нею злочину, передбаченого у ст. 3661 КК, то це може свідчити про відсутність прямого умислу на неподання електронної декларації, а отже про відсутність складу злочину загалом як підстави кримінальної відповідальності. А це, у свою чергу, зумовлює постановлення виправдувального вироку, а не закриття кримінального провадження.

Задніченко Сергій Іванович,
заступник директора Департаменту
аналітичної роботи та організації
управління МВС України

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Бажання України стати рівноправним членом європейського співтовариства робить необхідним втілення у життя досвіду державного управління, насамперед діючих у розвинених демократичних країнах організаційних та правових механізмів виявлення та мінімізації корупційних ризиків у системі державного управління. На сьогоднішній день в нашій державі, за підтримки міжнародних організацій, вживаються заходи щодо впровадження інституційних засад попередження та боротьби з корупцією в системі державного управління, питома вага яких направлена саме на забезпечення своєчасного виявлення та мінімізації корупційних ризиків, як і в більшості країн ЄС. Корупційні ризики – це комплекс правових, організаційних та інших причин, які сприяють, породжують чи заохочують державних службовців до скоєння корупційних правопорушень під час виконання ними функцій держави. Також, в аналітичному звіті «Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні», підготовленого

Центром політико – правових реформ та Фондом «Демократичні ініціативи» за підтримки Ради Європи авторами під корупційними ризиками пропонується розуміти правові, організаційні та інші фактори та причини, які породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави [1]. Таке визначення дещо звужує зміст корупційного ризику, а також обмежує його застосування лише сферами надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави. Таким чином, корупційні ризики – це обставини, фактори та явища, що виникають у процесі функціонування органів державної влади, здійснення службової діяльності державними службовцями, яке створюють ситуацію можливого скоєння корупційного правопорушення та ймовірність виникнення корупційної поведінки, яка може бути викликана: недотриманням обов'язків, заборон і обмежень, встановлених для державних службовців у зв'язку із проходженням державної служби; реалізацією повноважень при здійсненні професійної діяльності державного службовця.

Перше місце серед корупційних ризиків займає недоброчесність поведінки державних службовців. Недоброчесна поведінка державного службовця як один з корупційних ризиків – це перш за все порушення або ж свідоме нехтування ним моральних критеріїв та етичних норм поведінки на державній службі. Значний вплив на сумлінність державних службовців при виконанні ними посадових обов'язків, мають як етично-психологічні аспекти так і соціально-правові фактори. Це пов'язано з тим, що державний службовець, як правило, приймає рішення на підставі власного досвіду, психологічного відношення до виконуваної роботи, а також ґрунтуючись на особистих переконаннях і, іноді, на персональне соціально-матеріальне становище. Тому, наприклад, при прийнятті рішення під час добору кандидата на заміщення вакантної посади, одним із вагомих критеріїв є, зокрема, така моральна риса, як доброчесність, а саме: чесність, моральність, добропорядність.

Ще одним суттєвим корупційним ризиком є виникнення конфлікту інтересів, тобто наявність реальних або таких, що видаються реальними, суперечностей між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями, які можуть вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень. Конфлікт інтересів є внутрішньоособистісним конфліктом державного службовця, який виникає через бажання скористатися владою, всупереч нормам професійної етики. Тому, з метою недопущення виникнення конфлікту інтересу, безпосереднім керівником державного службовця повинен здійснюватись належний контроль. В свою чергу, недостатній рівень контролю або безконтрольність з боку керівництва є одним із корупційних ризиків.

Державні службовці при виконанні службових обов'язків повинні: сумлінно виконувати свої службові та посадові обов'язки, проявляти ініціативу і творчі здібності, постійно підвищувати професійну кваліфікацію та удосконалювати організацію своєї роботи; не надавати будь-яких переваг та не виявляти прихильності до окремих фізичних і юридичних осіб, політичних партій, рішуче виступати проти антидержавних проявів і сил, що загрожують порядку в суспільстві або безпеці громадян; дотримуватися високої культури спілкування, шанобливо ставитися до громадян, керівників і співробітників, інших осіб, з якими у нього виникають відносини під час виконання своїх посадових обов'язків. Правила поведінки для державних службовців, які встановлюють їх права та обов'язки, є дуже необхідними, оскільки дозволяють не лише карати державних службовців, а й захищати їх. Для недопущення виникнення цього ризику, саме безпосередній керівник повинен здійснювати контроль: систематично, постійно; всебічно, тобто максимально охоплювати всі питання та напрямки роботи; шляхом перевірки не тільки тих службовців, які мають слабкі результати роботи, а й тих, що мають добрі результати; об'єктивно, неупереджено; гласно, тобто результати контролю повинні бути відомі тим особам, які підлягають контролю; результативно, тобто в залежності від результатів повинні вживатись відповідні заходи. Керівники повинні демонструвати та заохочувати етичну поведінку, зокрема, шляхом створення адекватних умов роботи, надання дієвої оцінки показників роботи. Умови державної служби і робота з кадрами також мають заохочувати етичну поведінку (умови прийняття на роботу, перспективи просування по службі, можливості підвищення кваліфікації, адекватна оплата праці). Державні службовці повинні знати свої права та обов'язки при виявленні ними фактичних або можливих правопорушень у сфері державної служби. З цією метою для таких ситуацій повинні бути передбачені чіткі правила й процедури, яких мають дотримуватися державні службовці та посадові особи. Розглядаючи зазначені питання, слід нагадати низку положень міжнародних актів, які спрямовані на встановлення правил добросовісної поведінки. Зокрема, це стаття 8 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка встановлює вимогу щодо розробки та прийняття країнами-учасницями Кодексів поведінки державних посадових осіб, а також рекомендацію щодо запровадження заходів і систем, які сприяють тому, щоб державні посадові особи повідомляли відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо під час виконання ними своїх функцій; зобов'язують державних посадових осіб надавати відповідним органам декларації, *inter alia*, про позаслужбову діяльність, заняття, інвестиції, активи та про суттєві дарунки або прибутки, у зв'язку з якими може виникнути конфлікт інтересів стосовно їхніх функцій як державних посадових

осіб; встановлюють відповідальність державних посадових осіб, які порушують кодекси або стандарти. Варта також уваги Рекомендація Ради Організації економічного співробітництва і розвитку по покращенню етики поведінки на державній службі, прийнята 23 квітня 1998 року, яка встановлює, що етичні норми для державної служби мають бути чіткими і зрозумілими. Державні службовці повинні знати основні принципи і норми, якими вони мають послуговуватися в повсякденній роботі та межі допустимої поведінки.

Державні службовці також мають знати, який захист їм надаватиметься у разі виявлення ними таких правопорушень. Тому, з метою недопущення (запобігання) виникнення такого корупційного ризику, як безконтрольність з боку керівництва, саме безпосереднім керівництвом контроль має здійснюватись систематично, тобто нести регулярний характер, або постійно, всебічно, тобто найбільш охоплювати всі питання та напрямки роботи; шляхом перевірки не тільки тих службовців, які мають слабкі результати роботи, а й тих, що мають добрі результати; об'єктивно, тобто виключати упередженість; результати контролю повинні бути відомі тим особам, які підлягали контролю. Також для запобігання виникнення цього ризику необхідним отакий обов'язковий захід, як надання безпосереднім керівництвом державним службовцям практичної допомоги в реалізації поставлених завдань.

У переліку корупційних ризиків є наявність дискреційних повноважень, оскільки саме наявність можливості діяти на власний розсуд створює умови для вчинення корупційних правопорушень. Ознаки дискреційних повноважень, а саме: дозволяють на власний розсуд обирати одну із декількох запропонованих у проєкті нормативно-правового акту форм реагування на даний юридичний факт; можливість органу на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації; можливість обрати форму реалізації своїх повноважень – видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії; наділення правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення; можливість на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення підлеглим особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедури виконання. Серед таких ризиків, зокрема, наділення посадових осіб дискреційними повноваженнями – сукупністю прав та обов'язків державних органів та органів місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського

рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень. Усунення такого ризику потребує удосконалення нормативно-правової бази, яка врегульовує діяльність відповідних посадових осіб.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт «Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні», підготовленого Центром політико – правових реформ та Фондом «Демократичні ініціативи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/Technical%20Papers/UPAC/System%20Studies/344-UPAC_Corruption_Admin-ControlSup_uk.pdf.

Ілляшенко Олексій Володимирович,
завідувач відділу з питань дотримання
антикорупційного законодавства
Секретаріату Кабінету Міністрів
України, кандидат юридичних наук;
Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри досудового
розслідування Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ УПОВНОВАЖЕНИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ОСІБ) З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Інститут уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції (далі – уповноважені підрозділи), був запроваджений постановою Кабінету Міністрів України від 08 грудня 2009 р. № 1422 «Питання запобігання та протидії корупції в органах виконавчої влади».

Саме тоді, Урядом було вирішено утворити та забезпечити функціонування підрозділів з питань запобігання та протидії корупції у межах загальної чисельності працівників апаратів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Наступним етапом у розвитку спеціалізованих підрозділів у сфері дотримання антикорупційного законодавства, стала постанова Кабінету Міністрів України від 04 вересня 2013 р. № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції» (далі – Постанова), яка до цього часу залишається єдиним нормативно-правовим актом, який регулює їх діяльність.